መላእክት

ዲ.ዳንኤል ክብረት

ባለፈው «መላእክት» ስለሚለው ቃል ትርጉም መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት አድርገን በመመልከት ሥነ ፍጥረታቸውን በመጠኑ ከቃኘን በኋላ ቆይቶ ቅዱሳንና ርኩሳን መላእክት በሚል ለሁለት ስለመከፈላቸው ዐይተናል:: ከዚያም የቅዱሳን መላእክትን አገልግሎት ብዛትና ማዕረግ በማየት በማዕረግ ቅደም ተከተል ኪሩቤልንና ሱራፌልን ዐይተናል:: ዛሬም ካቆምንበት እንቀጥላለን::

3 ሊቃነ መላእክት

ሊቃነ መላእክት ማለት የመላእክት አለቆች ማለት ነው:: ወንጌ ላዊው ዮሐንስ በራእዩ «በእግዚአብሔር ፊት የሚቆሙትን ሰባቱን መላእክት አየሁ::» /ራእይ.8÷2/ ያላቸው እነዚህን ሊቃነ መላእክት ነው:: ሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍትም ሁለቱንም ሦስቱንም ጠቅሰዋል:: ለምሳሌ ሄኖክ «ዑራኤል፣ሩፋኤል፣ራጉኤል፣ሚካኤል፣ሰራቃኤል፣ ገብርኤል»ን ጠቅሷቸዋል /ሄኖክ 6÷1 –7/:: ነቢዩ ዳንኤል ደግሞ ቅዱስ ሚካኤልንና ቅዱስ ገብርኤልን አንሥቷል:: /ዳን.8÷16፣ 10÷13/:: በመጽሐፈ ኢያሱ ወልደ ነዌ ደግሞ «የእግዚአብሔር ሠራዊት አለቃ» /ቅዱስ ሚካኤል/ በማዕረጉ ተጠቅሷል:: /ኢያሱ.5÷15/:: ቅዱስ ሉቃስም ቅዱስ ገብርኤልን ጠቅሷል /ሉቃ 1÷19/:: ቅዱስ ጳውሎስ ደግሞ «በመላእክት አለቃ ድምጽ ከሰማይ ይወርዳል» ሲል ቅዱስ ሚካኤልን አንሥቷል:: 1ተሰ .4÷16::

በይሁዳ መልእክት ላይም «የመላእክት አለቃ ቅዱስ ሚካኤል» /ይሁዳ.ቁ 9/ ሲል ቅዱስ ሚካኤልን የጠቀሰ ሲሆን በመጽሐፈ ጦቢት ደግሞ «የቅዱሳንን ጸሎት የሚያሳርጉ፣ወደክበሩ ወደቀ ነን ወደ እግዚአብሔር ጌትነትም የሚገቡ ከክበሩ ከሰባቱ አለቆች አንዱ አለቃ እኔ ሩፋኤል ነኝ» /ጦቢት 12÷ 15/ በማለት ሊቃነ መላእክት ሰባት መሆናቸውንና አንዱም ሩፋኤል መሆኑን ይገልጻል::

በመዝሙረ ዳዊትም «እኔ ግን አማልክት ናችሁ:: ሁላችሁም የልዑል ልጆች ናችሁ:: ነገር ግን እንደ ሰው ትሞታላችሁ:: ከአለቆችም እንደ አንዱ ትወድቃላችሁ» /መዝ.81÷6–7/ በማለት የዲያብሎስን መውደቅ «ከአለቆች እንደ አንዱ» ብሎታል:: ይህም በመላእክት ዘንድ ሊቃናት መኖራቸውን ያመለክታል::

በራእዩ ዮሐንስም «ሚካኤልና መላእክቱ» ሲል ቅዱስ ሚካኤል በአለቅነት የተሾመባቸው መላእክት መኖራቸውን አስረድቷል:: ራእይ.12÷7::

ቅዱስ ሚካኤል

ሚካኤል ማለት በዕብራይስጥ ቋንቋ ሚ–መኑ፣ካ–ከመ፣ኤል አምላክነ መኑ ከመ አምላክ? እንደ እግዚአብሔር ያለ ማን ነው? ማለት ነው /ኪ. ወ. ክ ገጽ 589/::

ቅዱስ ሚካኤል ዲያብሎስ በትዕቢቱ ፈጣሪነትን ሽቶ በዓለመ መላእክት ሁከት ባስነሣ ጊዜ የቅዱሳን መላእክት ፊታውራሪ ሆኖ ዲያብሎስን የተዋጋ ጽኑዕ ኃያል መልአክ ነው:: «በሰማይም ሰልፍ ሆነ ሚካኤልና መላእክቱ ዘንዶውን ተዋጉት፤ ዘንዶውም ከመላእክቱ ጋር ተዋጋ:: አልቻላቸውም:: ከዚያም ወዲያ በሰማይ ሥፍራ አልተገኘላቸውም:: » ራእይ 12÷7–8::

ቅዱስ ሚካኤል ሊቀ መላእክት ነው:: ይሁዳ በመልእክቱ «የመላእክት አለቃ ቅዱስ ሚካኤል» በማለት ሊቀ መላእክትነቱን ገልጾአል:: /ይሁዳ ቁ9/ ይህችውም ቅሩብ መንበር ተደርጎ የተፈጠረው ዲያብሎስ የተዋት ክብሩ ናት::

ቅዱስ ሚካኤል ይቅር የሚል ከመዓትም የራቀ ነው:: /ሄኖክ 10÷12/:: ለሰው ባደረገው በጐነት ለሕዝቡ ሁሉ ታዛዥ ነው:: ሄኖክ.6÷5::

ቅዱስ ሚካኤል ስለ እግዚአብሔር ሕዝብ የሚከራከር መልአክ ነው:: ዲያብሎስ የሙሴን መቃብር ለእሥራኤል አሳይቶ አምልኮተ ባዕድ እንዲፈጽሙ ለማስተማር በተነሣ ጊዜ የተከራከረውና እሥራኤላውያንን የጠበቃቸው እርሱ ነው:: /ይሁዳ.9/ እሥራኤልን ከጠላቶቻቸው መንጋጋ ለማውጣት ይራዳቸው የነበረ ቅዱስ ሚካኤል ነው:: /ዳን. 10÷13፣21/ በመጨረሻው ዘመንም ሕዝበ እግዚአብሔርን ከሐሳዊ መሲህ ጥፋት የሚጠብቃቸው እርሱ ነው:: /ዳን. 12÷1/ :: «ከዋንኞቹ አለቆች አንዱ» በማለት ነቢዩ ዳንኤል የገለጠው በባቢሎን ምርኮ የተራዳው ቅዱስ ሚካኤል ነው:: /ዳን.10÷3/

እሥራኤልን የመራ /ዘጸ.14÷9/:: የኢያሪኮን ግንብ ያፈረሱ ዘንድ የተራዳ /ኢያሱ.3÷15/ እሥራኤል እግዚአብሔርን በበደሉና በተማረኩ ጊዜ ስለነርሱ ያማለደና ምሕረት ያሰጠ /ዘካ.1÷12/ ኢያሱን የጠበቀ ስለርሱም የተከራከረ /ዘካ.3÷1/ ለእሥራኤል ሕግ ሰጥቶ በሲና አብሮአቸው የነበረ /የሐዋ.7÷38/ ቅዱስ ሚካኤል ነው:: የሰምሶንን መወለድ ለማኑሄ ያበሰረ /መሳ.13÷15/ እሥራኤልን ሊያጠፋ የመጣውን 185.000 የአሦራውያንን ሠራዊት የገደለ /2ኛ ነገ ሥት 19÷35–37/ ሎጥን ከሰዶም ያወጣ /ዘፍ.19/፣ በአምልኮተ እግዚአብሔር በመቆየቱ ምክንያት ወደ አንበሶች ጉድጓድ ለተጣለው ለነቢዩ ዳንኤል ስንቅ አስይዞ ነብዩ ዕንባቆምን እስከ ባቢሎን ያደረሰው /ተረፈ.ዳን. 13÷35–38/ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ሚካኤል ነው::

በመድኃኒታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ዕለተ ትንሣኤ የመቃብሩን ድን ጋይ ገልብጦ ለመግደላዊት ማርያም የታ የው /ማቴ.28÷2/ ሊቀ ሐዋርያት ቅዱስ ጴጥሮስን ከሄሮድስ እሥር ቤት ያወጣው /የሐዋ.12÷7–11/ በልቡ እግዚአብሔርን ይፈልግ ለነበረው ለጸሎተኛው ለመቶ አለቃ ቆርኔሌዎስ በዘጠኝ ሰዓት የተገለጠለት /የሐዋ.10÷3/ ቅዱስ ሚካኤል ነው:: /ከቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ ትምህርት የተወሰደ / Simon I Homelie copte inedited sur s, Michel et le bon Larron" Oriental 3 (1934) p 217-42/

ቅዱስ ሚካኤል በቤተክርስቲያን

ስለቅዱስ ሚካኤል ክብር፣ጠባቂነትና አማላጅነት ከቀደምት አበው የተማሩትን በኑሮአቸውም ያዩትን የቤተ ክርስቲያን አባቶች ጽፈዋል:: ከነዚህም መከከል ዮሐንስ አፈወርቅ /347–407 ዓ.ም/ ኤጵስቆጶስ ዘአንጾኪያ፤ ቅዱስ መቃርዮስ /300–390 ዓ.ም/ ቅዱስ ያሬድ በድጓው /6ኛው መክ/ዘመን/ አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ በሰዓታቱ /1357– 1417 ዓ.ም./ በሰፊው ጽፈዋል::

ንግሥት ክሊዎፓትራ «ሳተርን» ለሚባለው ጣዖት ያሠራችው ቤት በእስክንድርያ ነበር:: ይህ ቤተ ጣዖት እስከ እስክንድርያው ፓትርያርክ አለአ ለክንድሮስ /312–326/ ዘመን ድረስ ነበር:: እለ እስክንደሮስ ሊያጠፋው ሲነሣ በሕዝቡ ልቡና ገና አምልኮ ጣዖት ስላ ልጠፋላቸው 18 ፓትርያርኮች ያልነኩትን አንተ ለምን ታፈርሰብናለህ ብለው ተቃወሙት:: እለእ ስክንድሮስም ሕዝቡን መክሮና አስተምሮ የሳተርን በዓል ይውል በነበረው ዕለት የቅዱስ ሚካኤል በዓልን እንዲያከብሩ ዐውጆ ቤተ ጣዖቱንም በቅዱስ ሚካኤል ስም ሰይሞ ቤተክርስቲያን አደረገው:: /ስንክሳር ኀዳር 12/ ከዚያ በኋላ በቅዱስ ሚካኤል ስም አያሌ አብያተ ክርስቲያናት መታነጽ ጀመሩ:: /cocitic engclopedia, vi S.P 1617/

በተለይም ኬልቄዶናውያን በትራቸውን በኦርቶዶክሳውያን ላይ በሰነዘሩበት በ4ኛው መክ/ዘ በሰማዕትነት ያለ ፈችው ግብጻዊቷ አፎምያና ባሏ በየወሩ አሥራ ሁለተኛ ቀን የቅዱስ ሚካኤልን ፣በ21 የእመቤታችንን በ29 ደግሞ በዓለ እግዚ አብሔርን ያከብሩ ነበር:: ባሏ በሞተ ጊዜ የቅዱስ ሚካኤልን በዓል በየወሩ ትዘክር ዘንድ አደራ ብሏት ነበር:: ለዚህም የሊቀ መላእክቱን ሥዕል ሰጥቷት ነበር::

ሰይጣን በመነኩሴ ተመስሎ በተደጋጋሚ በመምጣት ከሁን በኋላ እንዲህ ያለውን በቅዱስ ሚካኤል ስም የምታ ደርገውን በዓል እንድትተው ይነግራት ጀመር:: በተለይም በ12 ቀን እኔ ቅዱስ ሚካኤል ነኝ ብሎ መጣ:: ነገር ግን በትረ መስቀል ባለያመጡ አፎምያ ተጠራጠረችው:: «አንተ ቅዱስ ሚካኤል ከሆንክ የቅዱስ ሚካኤል ሥዕል አለኝ እርሱን ሳምጣና ተሳለመው» አለችው:: በዚህ ጊዜ እንዳ ወቀችበት ስለገባው ዘሎ ያዛት:: ተራዳኢ

ው ቅዱስ ሚካኤል ፈጥኖ በመድረስ ዲያብሎስን ድል አደረገላት።

ከዚህ በኋላ የቅዱስ ሚካኤል በዓል በሰፊው መከበር ጀመረ። /የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ስንክሳር /ኅዳር 12/ የግብጽ ቤተክርስቲያን ስንክሳር /ኅዳር 12/።

በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ሥነ ሥዕል ሰፊ ቦታ ካላቸው መካከል የቅዱስ ሚካኤል ሥዕል አንዱ ነው። በመቅደስ የፊት ለፊት ግድግዳ ላይና በመቅደስ በር ላይ በብዛት ተሥሎ ይገኛል። በመቅደስ ግድግዳ ላይ የሚሳሉት ሥዕሎች ቅዱስ ሚካኤልን በመንበሩ የሚያሳዩ ሲሆን በመቅደስ በር ላይ ደግሞ ልብሰ ተክህኖ ለብሶና ሰይፍ ይዞ እንደቆመ የሚያሳዩ ናቸው። ከእመቤታችን በስተቀኝ /ቅዱስ ገብርኤል በግራ/ ተስሎም እናገኘዋለን። በአንዳንድ ምእመናን ቤት የሚገኘው «የቅዱስ ሚካኤል ሥዕል» ግን ኦርቶዶክሳዊ ትውፊትን ያልጠበቀ ቅዱስ ሚካኤልን እንደወታደር የጦር ጥሩር አልብሶ፣ዲያብሎስን ደግሞ በአፍሪካዊ ሰው አምሳል የሚያስቀምጥ የተሳሳተ ሥዕል ነው።

በቅዱሳን ገድል ውስጥም የቅዱስ ሚካኤል ተራዳኢነት በልዩ ልዩ ቦታ ተገልጧል። በቀዳሚ መነኩሳት አባ እንጦንስ ታሪክ ውስጥ ቅዱስ ሚካኤል ሥርዓተ ምንኩስናን እንዳስተማረውና ከዲያብሎስ ፈተና ይጠብቀው እንደነበር ተገልጧል። በገድለ አቡነ ተክለሃይማኖትም የአቡነ ተክለሃይማኖት ጠባቂ መልአክ ቅዱስ ሚካኤል ሞተሎሚን ድል ነሥቶ የአቡነ ተክለ ሃይማኖት እናት እግዚእኀረያን ከዳሞት ወደ ኢቲሳ እንደመለሳት ተጽፏል። በገድለ ክርስቶስ ሠምረም የክርስቶስ ሠምረ ጠባቂ መልአክ ቅዱስ ሚካኤል እንደነበረና በተጋድሎዋ ሁሉ ይራዳት እንደነበር በሰፊው ተዘርዝሯል።

ቅዱስ ገብርኤል

ገብርኤል ማለት በዕብራይስጥ «ኃይል የእግዚአብሔር ነው» ማለት ነው። /Holman Bible Dictionary/

መጽሐፈ ሄኖክ «በእባቦች ላይ በገነትም ባሉ ጻድቃን ላይ በኪሩቤልም ላይ የተሾመ ከክቡሩ መላእክት አንዱ ገብርኤል ነው» ይለዋል። ሄኖክ.6÷7። በሌላም በኩል በዚህ ዓለም የሚኖሩ በመላእክት ጌታ ስምም እምነው ስለሚለምኑ ሰዎች የሚማልድ መሆኑን ይገልጸል። ሄኖክ.10÷7።

ለነቢዩ ዳንኤል ያጽናናውና ራእዩን ይተረጉምለት የነበረው ቅዱስ ገብርኤል ነው። «አስቀድሞ በራእይ አይቼው የነበረው ሰው ገብርኤል እነሆ እየበረረ መጣ። በማታም መሥዋዕት ጊዜ ዳሰሰኝ። አስተማረኝም። ተናገረኝም።» ዳን.9÷22፣ ዳን.8÷15።

ቅዱስ ገብርኤል አብሣሪ መልአክ ነው። ለዘካርያስ የመጥምቁ መለኩት ቅዱስ ዮሐንስን መወለድ ለእመቤታችን የመድኃኔዓለምን መወለድ ያበሠረ እርሱ ነው። /ሉቃ.1÷8-19፣26-56/ ቅዱስ ገብርኤል «በልዑል እግዚአብሔር ፊት የምቆመው ገብርኤል ነኝ» እንዳለ። /ሉቃ. 1÷19/።

ከቅዱስ ሚካኤል ጋር ሰዶምን ያጠፋ /ዘፍ.18÷2/፣እመቤታችንን ይዞ ወደ ግብጽ የሸሸ፣ሄሮድስ ከሞተም በኋላ ወደ ሀገሩ እንዲመለስ ለዮሴፍ የተናገረ፣ በጉዞአቸውም ጠባቂ የነበረ፣ ይህ ቅዱስ ገብርኤል ነው። /ማቴ. 2÷13፣19/

ለጣዖት አንሰግድም በማለታቸው በናቡከደነፆር ትዕዛዝ ወደ እሳት የተጣሉትን ሠለስቱ ደቂቅን ከእሳት ያወጣቸውን ነቢዩ ዳንኤል «ሰው» በማለት እንደገለጸው ሁሉ ናቡከደነፆርም «የአማልክት ልጅ» በማለት የተናገረለት ይህ ቅዱስ ገብርኤል ነው። ዳን. 3÷24-27።

ዲያብሎስ በመላእክት ዘንድ ሁከት ባስነሣ ጊዜ «አምላካችንን እስክናውቅ ድረስ ጸንታችሁ ቁሙ» በማለት መላእክትን ያረጋጋ፣ነቢዩ ዳንኤል በአንበሳ ጉድጓድ ውስጥ በተጣለ ጊዜ /ዳን.6÷23/። ፈጥኖ በመድረስ የአናብስቱን አፍ የዘጋ ቅዱስ ገብርኤል ነው።

ቅዱስ ገብርኤል በኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን

ቅዱስ ገብርኤል በቀደምት ቅዱሳን ድርሳናትና ገድላት ውስጥም ታላቅ ቦታ አለው። እነ ቅዱስ ዮሐንስ አፈ ወርቅ በድርሳናቸው በሰፊው ጽፈውታል። /Grat, 1944-1953, Vol.1 p 544/። ሐዋርያው ስምዖን በሰማዕትነት ባለፈ ጊዜ ቅዱስ ገብርኤል ተገልጾ ያበረታው ነበር። /Zoega, G catalogues codicn copticorum manuscript to rumqui in muxo boraiano veliteris adservantur. Rome 1810 pp.137/ ቅዱስ ቂርቆስና ቅድስት ኢየሉጣ በዲዮቅልጥያኖስ ዘመን በፈላ ውኃ ውስጥ ሲጣሉ ያዳናቸው ቅዱስ ገብርኤል ነው። ቅዱስ ያሬድና አባ ጊዮርጊስም በመጻሕፍታቸው እንደ ቅዱስ ሚካኤል ሁሉ በሰፊው ጽፈውለታል። በ14ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ወደ ግእዝ የተተረጐመው ድርሳነ ገብርኤል የመልአኩን ግብረ ተአምራት በዝርዝር የሚገልጥ መጽሐፍ ነው።

በቤተክርስቲያናችን ታኅሳስ 19 /ሠለስቱ ደቂቅን ከእሳት ያዳነበት/እና ሐምሌ 19 /ቅዱስ ቂርቆስንና ቅድስት ኢየሉጣን ከፈላ ውኃ ያዳነበት/ ዕለታት በዓመት የሚከበሩ የቅዱስ ገብርኤል በዓላት ናቸው።

ቅዱስ ገብርኤል በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ሥነ ሥዕል ጉልህ ሥፍራ ከያዙት ሊቃነ መላእክት ከቅዱስ ሚካኤል ቀጥሎ የሚገኝ ነው። በተለይም እመቤታችንን ሲያበሥራት፣ሠለስቱ ደቂቅን ከእሳት ሲያወጣ፣ቂርቆስና ኢየሉጣን ከፈላ ውኃ ሲያድን የሚያሳዩት ሥዕሎች በአብያተ ክርስቲያናት የመቅደስ ግድግዳዎችና በምእመናን ቤት በብዛት የሚገኙ ናቸው። በቤተ መቅደስ በር ላይ ደግሞ ልብሰ ተክህኖ ለብሶ ሰይፍ ታጥቆ በትረ መስቀል ይዞ ከቅዱስ ሚካኤል ጋር ይሳላል።

ቅዱስ ሩፋኤል

ሩፋኤል /ዕብ.ሩፋኤል/ ፈውስ አምላክ፣ፈዋሲ አምላክ፣ዘሥዑም ዲበ ፈውስ /በፈውስ ላይ የተሾመ/ ማለት ነው። /ቢ.ወ.ክ.836፣ /The Eerdmans Bible Dictionary/ መጽሐፈ ሄኖክም «በሰው ቁስል የተሾመ ከክቡሩ ከመላእክት አንዱ ሩፋኤል ነው» ይላል። ሄኖክ 6÷3። እንዲሁም ሰዳዴ አጋንንት መሆኑንም ያስረዳል። ሄኖክ10÷8። ጐርጎርዮስ ዘወቢይ «በዓለ መድኃኒት ዘእግዚአብሔር». ብሎታል። ፈታሔ ማኅጸንም ይባላል። እናቶች ሲወልዱ መከራ እንዳይበዛባቸው የሚራዳ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የቅዱስ ሩፋኤል አማላጅነት ተራዳኢነት በሰፊው ተዘርዝሮ የምናገኘው በመጽሐፈ ጦቢት ነው። ከጌታችን ልደት በፊት 3ኛው መ/ክ/ዘ በተጻፈው በዚህ መጽሐፍ ላይ ጦቢት የተባለው በፋርስ የተማረከ ጽኑ እሥራኤላዊ ዕለተ ሞቱ በደረሰ ጊዜ በሜዶን ሀገር ገባኤል በተባለ ሰው እጅ ያስቀመጠውን ገንዘብ ለማምጣት ወደዚ። ይህንንም ለልጁ ለጦብያ ነገረውና ሊልከው አሰበ። ጦብያም ሀገሩን አላውቀውም ስላለው አብሮህ የሚሄድ ሰው ፈልግ እኔም የድካሙን ዋጋ እከፍለዋለሁ አለው።

መልአኩ ሩፋኤልም ሰው ተመስሎ ለጦብያ ተገለጠለትና አብሮት ወደ ሜዶን ለመጓዝ ፈቃደኝነቱን ነገረው። ጦቢትም ሀገሩንና ወገኑን ቢጠይቀው የታላቅ ወንድምህ የአናንያ ዘመድ አዛርያ ነኝ አለው። አዛርያ ማለት «እግዚአብሔር ተራዳኢ ነው» ማለት ነው። ጦቢትም ከአዛርያ ጋር ዋጋ ተነጋግረው ስንቅ አስያዛቸውና ጦብያንና አዛርያን ላካቸው።

አዛርያ በመንገድ ጦብያን ይራዳው ነበር። ጦቢያም በሄደበት ሀገር መልካም ሚስት እንዲያገኝ አደረገው። ገንዘቡን ይዘው ሲመለሱም ለአባቱ ከዓሣ ሆድ የወጣ መድኃኒት /ጦቢት ታውሮ ስለነበር/ ለጦቢያ ሰጠው፣ ጦቢትም በዚያ መድኃኒት ታሽቶ ዓይኑ በራለት።

ጦቢያ ለአዛርያ ዋጋውን ካመጣው ገንዘብ ግማሹን እንዲወስድ ነገረው። አዛርያም ጦቢያና ጦቢትን ጠርቶ ሰማያዊ ምሥጢር ገለጠ አስተማራቸው። መከራቸው። መልአኩ ሩፋኤል መሆኑንም ገለጠላቸውና ወደ ሰማይ ዐረገ። /መጽሐፈ ጦቢት ክፍል 1-12/

ቅዱስ ሩፋኤል በቤተክርስቲያን

ከቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት መካከል ስለ ቅዱስ ሩፋኤል በሰፊው በመጻፍ የታወቀው ዮሐንስ አፈወርቅ ነው ። /Budge,1915 pp.526-533/ ዮሐንስ አፈ ወርቅ በዚህ ድርሳኑ «መራሔ ፍኖት» ብሎታል። ጦቢያን በቀና መንገድ መርቶታልና። «መልአክ

ክብካብ» ብሎታል:: ጦቢያና ሣራን ያጋባ ጋብቻቸውንም የባረከ በመሆኑ::

በዚህ ድርሳን ሩፋኤል የዮሐንስ አፈወርቅ ጠባቂ መልአክ እንደነበር ተገልጧል:: «ለአንዲት ሰዓት፣ለግማሽ ሰዓት ለዓይን ጥቅሻም ቢሆን አይለየውም ነበር» ይላል:: ዮሐንስ አፈወርቅን ወደ ንጉሥ አርቃድዮስ የላከውም ሩፋኤል ነው:: ንጉሥ አርቃድዮስም በቅዱስ ሩፋኤል ስም /ምናልባት የመጀመሪያውን/ ቤተክርስቲያን ሠርቶለታል::

ፓትርያርክ ቴዎፍሎስ ዘእስክንድርያ /385-412 ዓ.ም./በጻፉት /In Raphaelem Archangelum/ ድርሳን ውስጥ የሚከተለው ታሪክ ተገልጧል::

ፓትርያርክ ቴዎፍሎስ ከንጉሥ ቴዎዶስዮስ ጋር የቅዱስ ሩፋኤል ቤተ ክርስቲያን በእስክንድርያ ከተማ እንዲታነጽ ጠየቀ:: በመጨረሻም በሜዲትራንያን ባሕር በምትገኘው ጳጥሬስ /Patres/ በተባለችው ደሴት በቅዱስ ሩፋኤል ስም ቤተክርስቲያን ታነፀ:: ይህ ቤተ ክርስቲያን የታነፀው ደሴት መስሎ በተኛ ዓሣ አንበሪ ላይ በመሆኑ ሕዝበ ክርስቲያኑ ለክብረ በዓል በሄደበት ጊዜ አንበሪው ተንቃንቆ ቤተክርስቲያንዋም ልትፈርስ ደረሰች:: ሕዝቡም ወደ መልአኩ ሩፋኤል ጮኸ:: በዚህ ጊዜ ሊቀ መልአኩ ደርሶ አንበሪውን በጦር ወግቶ ጸንቶ እንዲተኛ አደረገው:: (Orlando, T. " Un enco mio, cop to di Rafaela Archangelo" Rivista degli Studi orientali 47 /1972/ pp /412-414, coptic encylclpedia p 2054/

ቅዱስ ቄርሎስ ፓትርያርክ ቴዎፍሎስ ያሠሩትን የቅዱስ ሩፋኤል ቤተ ክርስቲያን ጳጉሜን 3ቀን ቅዳሴ ቤቱን አክብሮአል::

በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ስለ ቅዱስ ሩፋኤል የተጻፈና በሰፊው የሚታወቀው መጽሐፍ ድርሳን ሩፋኤል ነው:: ዓመታዊ በዓሉ ጳጉሜን 3 ቀን ይከበራል:: በዚህ ዕለትም የሚጸለዩትን ጸሎቶች ሁሉ እንዲያሣርግ፣በእግዚአብሔር ፊትም እንደ ሠርክ መሥዋዕት እንደሚቀርብለት ቃል ኪዳን ተሰጥቶታል:: በዚህ የተነሣ አበው ጳጉሜን 3 ቀን በጸሎት ተግተው ይውላሉ::

በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን በብዛት የምናገኛቸው የቅዱስ ሩፋኤል ሥዕሎች ሁለት ዓይነት ናቸው:: የመጀመሪያው ዓሣ አንበሪውን በጦር ወግቶ እንደያዘ ሁለተኛው ደግሞ ከጦቢት ጋር በመንገድ ላይ ሲጓዝ የሚያሳየው ነው::

ቅዱስ ሱርያል /ዑራኤል

ሱርያል የሚለው ስም በአንዳንድ ድርሳናት ካልሆነ እምብዛም አይታወቅም:: ትርጉሙ «ዐለቱ እግዚአብሔር ነው» ማለት ነው:: /Coptic encyclopedia Vol. 7 p.2160/ የዑራኤል ሌላ ስሙ ነው:: ዑራኤል ማለት «እግዚአብሔር ብርሃን ነው» ማለት ነው /Holman Bible Dictionary p.1385/ በቤተ ክርስቲያናችን በሰፊት የሚታወቀው ዑራኤል የሚለው ስም ነው:: /ድርሳን ዑራኤል፣ 1991፣ገጽ 14/

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ ቅዱስ ዑራኤል በስፋት የምናገኘው በመጽሐፈ ዕዝራ ሱቱኤል ነው:: ዕዝራን ይረዳው የነበረ:: ለዕዝራም መጻሕፍትን እንደገና እንዲጽፋቸው ጽዋዐ ልቡና አጠጥቶ ምሥጢር የገለጠ ቅዱስ ሩፋኤል ነው:: /ዕዝራ ሱቱ.2/ መጽሐፈ ሄኖክ «በመብረቅና ነጎድጓድ ላይ የተሾመ» ሄኖክ 6+-2/ ይለዋል:: ምሥጢረ ሰማይን ለሄኖክ ያሳየው ዕውቀትም የገለጠለት እርሱ መሆኑን ጽፏል:: /ሄኖክ. 28+13-14/::

ቅዱስ ዑራኤል በቤተ ክርስቲያን

እመቤታችን በኪደተ እግርዋ በኢትዮጵያን በዞረች ጊዜ ቅዱስ ዑራኤል ያገለግሎት እንደነበር በድርሳነ ዑራኤል ላይ ተጽፏል:: በመጽሐፈ ስንክሳርም ለአዳም የድኅነትን ዜና የነገረው፣ዮሴፍን ብርታት ሰጥቶ ከብእሲተ ጲጥፋራ ያዳነው፣ለዕዝራ ምሥጢር የገለጠለት፣ የሚያረጋጋ ለኃጢአተኞችም አማላጅ ነው» ይላል:: /ስንክሳር ጥር ቀን 27/::

በቅዱሳን ገድልም ውስጥ የቅዱስ ዑራኤልን ተራዳኢነትን እናነባለን:: በስንክሳር /የካቲት 9/ ጳውሎስ የተባለ የእ ስሙናይ ሰው በአረማዊ ንጉሥ ለሰማዕትነት በተወሰደ ጊዜ ያበረታው እንደ ነበር ተጽፏል:: በአባ-ጊዮርጊስ ታሪክም ውስጥ የቅዱስ ዑራኤልን ተራዳኢነት እናያለን::

በዛሬው ደቡብ ወሎ ቦረና /በጥንቱ ለኩ መልዛ/ ሸግላ በተባለች ቀበሌ ሕዝበ ጽዮን እና እምነ ጽዮን የተባሉ ባልና ሚስት ይኖሩ ነበር:: በ12ኛው መክ/ዘ/ እነዚህ ደጋግ ባልና ሚስት ልጅ ባለማግኘታቸው እያዘኑ እግዚአብሔርን ይለምኑት ነበር:: ልመናል እግዚአብሔርም ልመናቸውን ሰምቶ በ1357 ዓ.ም. መልአኩ ዑራኤልን ልኩ ወንድ ልጅ እንደሚወለድና ስሙንም ጊዮርጊስ ብለው እን ዲጠሩት ነገራቸው::

እነዚህ ደጋግ ባልና ሚስት ልጃቸው ሰባት ዓመት ሲሞላው ወደ ሐይቅ ገዳም ሠረቀ ብርሃን ከሚባሉ መምህር ዘንድ እንዲማር ላኩት:: ነገር ግን ለሰባት ዓመታት በገዳሙ ቢቆይም የፊደል ዘር እንኳን መለየት ባለመቻሉ መምህሩ ወደ ቤቱ መለሱት:: ሕዝበ ጽዮን ግን ለእግዚአብሔር ብፅዐት ሰጥቼዋለሁ ብለው ወደ መምህሩ መልሰው አመጡት::

ጊዮርጊስ ለገዳሙ መነኩሳት እህል እየፈጨ፣ውኃ እየቀዳ፣ እመቤታችንን እየተማፀነ ሲኖር አንድ ቀን ከሥዕሏ ሥር እየሰገደ ሳለ መልአኩ ዑራኤል ተገልጦ ጽዋዐ ልቡና አጠጣው:: ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ምሥጢረ ሰማይ ወምድር ተገልጦለት ከ40 በላይ መጻሕፍት ደርሷል:: /መጽሐፈ አርጋኖን /1939/ መግቢያ

በቤተክርስቲያን ሥነ ሥዕል ቅዱስ ዑራኤልን ለእዝራና ለአባ ጊዮርጊስ ጽዋዐ ልቡና ሲያጠጣና እመቤታችንን በስደት ጊዜ ሲረዳት ተስሎ ይገኛል::

በስንክሳሩ መሠረት ዓመታዊ ክብረ በዓሉ ጥር 27 ነው:: ትንሣኤ ዘጉባኤ ማ/ቤት ባሳተመው የየዓመቱ የቀን መቁጠሪያ የበዓላት ዝርዝር ውስጥም የቅዱስ ዑራኤል በዓል ጥር 27 መሆኑን ነው የሚገልጸው፣ ግጻዌውም እንዲሁ:: በአሁኑ ጊዜ ዓመታዊ በዓሉ ሲከበር የሚታየው ግን ጥር 22 /ድርሳን/ ነው:: ይኼን ጉዳይ ሊቃውንቱ አንድ ሊሉት ይገባል::

ወስብሐት ለእግዚአብሔር